

WSTĘP

Zdajemy sobie sprawę z rozwoju znaczenia mediów w życiu społecznym oraz ze zwiększenia zainteresowania ich wpływem na odbiorców. Temat manipulacji i perswazji staje się coraz bardziej istotny. Narastająca polaryzacja polityczna sprawia, że coraz częściej zwracamy uwagę na znaczenie edukacji medialnej w społeczeństwie oraz zaczynamy rozumieć działania platform medialnych, które wykorzystują opisywane zagadnienia.

Z tego powodu wiosną 2021 roku Dziennikarskie Koło Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego zorganizowało pierwszą edycję Konferencji Naukowej „Zjawiska propagandy i manipulacji w prasie, telewizji, radiu i Internecie”. Ze względu na sytuację epidemiologiczną wydarzenie odbyło się *online*, jako inicjatywa studencka było skierowane przede wszystkim do studentów oraz doktorantów zajmujących się badaniami z dziedziny nauk o mediach i komunikacji społecznej. W czasie Konferencji podejmowane były tematy związane między innymi z granicami manipulacji i propagandy w mediach, reklamie oraz *public relations*, standardami rzetelności i etyki dziennikarskiej, a także problematyką populizmu medialnego oraz *fake newsów* we współczesnej retoryce. Łącznie w przedsięwzięciu wzięło udział 27 prelegentów z 10 różnych jednostek naukowych oraz ponad 200 biernych słuchaczy.

Monografia stanowi podsumowanie wybranych zagadnień i problemów badawczych poruszanych przez uczestników Konferencji. Celem jest ukazanie różnych odmian działalności medialnej z wykorzystywaniem technik perswazyjnych oraz manipulacyjnych na przykładach prasy, telewizji oraz social mediów. Publikacja zawiera też rozważania na tematy bardziej szczegółowe, takie jak: akwatywne metafory, *whataboutism* czy prozodyczne manipulatory.

Opracowania zaprezentowane zostały w siedmiu artykułach. W pierwszym z nich pt. *Funkcja manipulacyjna prozodycznych operatorów interakcyjnych* **Anita Grzegorzewska** opisuje wpływ prozodii na proces ustalania manipulacyjnego sensu komunikatów, skupiając się na oddziaływaniu na odbiorcę za pomocą naświetlenia i intonacji głosu. W artykule pt. *Łamanie zasad etyki we wpisach dziennikarzy na platformie Twitter* **Magdalena Gwioździk** i **Karol Płaczekiewicz** skupiają się na przykładach naruszeń etyki dziennikarskiej, porównując wpisy w social mediach Rafała Ziemkiewicza i Konrada Piaseckiego oraz badając ich taktyki erystyczne. **Aleksandra Kujawiak** w tekście pt. *Metafory akwatywne jako środki perswazyjno-manipulacyjne w dyskursie prasowym (na przykładzie cyfrowych wersji polskich tygodników opinii)* opisuje użycie metafor akwatywnych w kontekście

przekazów prasowych. W artykule *Manipulacja językowa medialnym wizerunkiem ofiary. Portret Sharon Tate wyłaniający się z wybranych relacji prasowych w sprawie zabójstw Tate–LaBianca* **Zofia Nacewska** bada, w jaki sposób amerykańskie gazety manipulowały wizerunkiem ofiary – Sharon Tate – w sprawie zabójstw Tate–LaBianca. W pracy pt. *Rola dziennikarstwa w kształtowaniu newsów oraz kreowaniu obrazu COVID-19 w środkach masowego przekazu na wybranych przykładach* **Klaudia Stępień-Kowalik** opisuje znaczenie i kondycję współczesnego dziennikarstwa poprzez odniesienie do dynamicznych zmian, jakie nastąpiły w czasie pandemii koronawirusa. **Diana Szawajcer** w artykule pt. *Fikcja w reportażu literackim i telewizyjnym – zabieg narracyjny czy zwykłe kłamstwo?* prowadzi rozważania na temat fikcji w reportażu oraz tego, jak twórca może manipulować przedstawianą historią. W ostatnim tekście pt. *Whataboutism: geneza i przykłady występowania w mediach* **Patryk Zadworny** wyjaśnia pojęcie *whataboutismu* oraz przedstawia jego wykorzystanie w sporach medialnych.

Manipulacja jest pojęciem szerokim, ujmującym wiele dziedzin życia i nauki. Dlatego prezentowana publikacja nie odpowiada na wszystkie pytania związane z tym zagadaniem, a koncentruje się na wyjaśnieniu pewnych aspektów tego zjawiska oraz stara się znaleźć podłoże jego funkcjonowania.

Przedstawiane treści mogą zachęcić do rozwinięcia omawianych kwestii wszystkich czytelników, a szczególnie studentów kierunków humanistycznych czy społecznych. Monografia ma również na celu zwrócenie uwagi na narastający problem utraty zaufania do mediów, ze względu na działania manipulacyjne, a także na problem poszukiwania prawdy w świecie nieprawdziwych informacji (*fake newsów*). Praca opiera się nie tylko na słownym (A. Kujawiak, D. Szawajcer) czy prozodycznym (A. Grzegorzewska) znaczeniu manipulacji, ale opisuje również problemy ważne z perspektywy politycznej (P. Zadworny, K. Stępień-Kowalik) oraz społecznej (Z. Nacewska).

W zgromadzonych tekstach padły także pytania, które mogą stanowić inspirację do dalszych rozważań, m.in. dotyczących relacji reporterskich oraz obiektywizmu przekazów o charakterze informacyjnym. Temat manipulacji w mediach coraz częściej pojawia się w społecznej dyskusji, dlatego musi być nieustannie analizowany i wymaga kolejnych opracowań. Podstawą takiego rozwoju może być edukacja medialna w szkołach oraz wykorzystanie naukowych aspektów zagadnienia w dalszych analizach. Mamy nadzieję, że prezentowana publikacja uzupełni, choć w części, luki badawcze dotyczące tego problemu.

Paulina Czarnek-Wnuk, Zofia Nacewska, Robert Wyrębski